

Отримано: 14 березня 2017 р.

Прорецензовано: 19 березня 2017 р.

Прийнято до друку: 23 березня 2017 р.

Кондратенко Н. О. Сучасні підходи до формування системи антикризового фінансового управління організацією / Н. О. Кондратенко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. – Острог: Вид-во НУ«ОА», березень 2017. – № 4(32). – С. 51–54.

УДК: 336.61

Jel-index: 33

Кондратенко Наталія Олегівна,

*доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту і адміністрування,
Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ

У роботі узагальнено сутність та зміст антикризового фінансового управління організацією. Визначено особливості та специфіку антикризового фінансового управління. Розглянуто систему антикризового фінансового управління організацією. Визначено складові стратегії і тактики антикризового фінансового управління організацією. Обґрунтовано, що в основі формування системи антикризового фінансового управління організацією повинні лежати не лише заходи щодо подолання та виходу з кризи, але й заходи, метою яких є попередження виникнення кризових ситуацій в організації.

Ключові слова: система, антикризове фінансове управління, організація, формування.

Кондратенко Наталья Олеговна,

*доктор экономических наук, профессор кафедры менеджмента и администрирования,
Харьковский национальный университет городского хозяйства имени А. М. Бекетова*

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ФОРМИРОВАНИЮ СИСТЕМЫ АНТИКРИЗИСНОГО ФИНАНСОВОГО УПРАВЛЕНИЯ ОРГАНИЗАЦИЕЙ

В работе обобщены сущность и содержание антикризисного финансового управления организацией. Определены особенности и специфика антикризисного финансового управления. Рассмотрена система антикризисного финансового управления организацией. Определены составляющие стратегии и тактики антикризисного финансового управления организацией. Обосновано, что в основе формирования системы антикризисного финансового управления организацией должны лежать не только меры по преодолению и выхода из кризиса, но и мероприятия, целью которых является предупреждение возникновения кризисных ситуаций в организации.

Ключевые слова: система, антикризисное финансовое управление, организация, формирование.

Kondratenko Natalya,

*Ph.D in Economics, Professor of the Management and Administration Department O. M. Beketov,
National University of Urban Economy in Kharkiv*

MODERN APPROACHES TO THE FORMATION OF THE MODERN FINANCIAL ANTI-CRISIS MANAGEMENT OF THE ORGANIZATION

The paper generalizes the nature and content of anti-crisis financial management of the organization. The peculiarities and specificity of anti-crisis financial management have been defined. The system of anti-crisis financial management of the organization has been considered. The basic components of strategy and tactics of anti-crisis financial management of the organization have been defined. It has been proved that the system of anti-crisis financial management of the organization should include not only the methods aimed at overcoming the crisis but also measures aimed at preventing crises in the organization.

Key words: system, anti-crisis financial management, organization, formation.

Постановка проблеми. Остання світова фінансова криза довела, що сьогодні в Україні немає якісної та адекватної системи антикризового фінансового управління як на рівні організацій, так і на рівні держави та її регіонів.

Сучасному менеджменту організацій треба враховувати, що підходи до формування ефективної системи антикризового фінансового управління повинні бути адекватними основним принципам ринкової економіки, що надає можливість організаціям приймати управлінські рішення під час формування стратегії їх фінансової діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню проблем, які пов'язані з питаннями формування системи антикризового фінансового управління, присвячені праці багатьох учених-економістів, серед них: Р. І. Біловол [1], І. М. Белоусова [2], І. Н. Карпунь [3], Н. Я. Міхаліцька [4], З. Є. Шершньов [5].

Але ряд питань, пов'язаних з систематизацією наявних підходів до антикризового фінансового управління організацією є сьогодні недостатньо опрацьованими і потребує подальшого дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є узагальнення сучасних підходів до формування системи антикризового фінансового управління організацією.

Виклад основного матеріалу. В умовах інтеграції економіки України у світове господарство активізується вплив різноманітних чинників на діяльність суб'єктів економічної діяльності, а саме фінансових, економічних, політичних і соціальних криз не тільки всередині країни, але і за її межами.

За короткий період Україна вже вдруге намагається подолати кризовий шок. Кожен із шоків мав свої особливості, й основу кожного формували свої чинники і складові. Водночас спільність розгортання кризових процесів в Україні у 2008–2009 рр. і 2013–2015 рр. вказує на те, що результати та наслідки двох кризових процесів, імовірно, також можуть виявитися близькими.

Сьогодні, як ніколи, все більшої актуальності набуває антикризове фінансове управління суб'єктів економічної діяльності (організацій), що передбачає запобігання розвитку кризових явищ, мінімізації виникнення кризи та реальну оцінку діяльності організації.

Антикризове фінансове управління є системою принципів і методів розробки та реалізації комплексу спеціальних управлінських рішень, що направлені на попередження і подолання фінансових криз організації, а також мінімізацію їх негативних фінансових наслідків.

Особливості та специфіку антикризового фінансового управління організацією можна охарактеризувати так:

– це комплекс профілактичних заходів, спрямованих на недопущення фінансової кризи: системний аналіз сильних та слабких боків організації, оцінка ймовірності банкрутства, управління ризиками (виявлення, оцінка та нейтралізація), упровадження системи запобіжних заходів і т. ін.

– це система управління фінансами, спрямована на виведення організації з кризи, зокрема, за допомогою санації чи реструктуризації суб'єкта господарювання [6].

Під системою антикризового фінансового управління організацією треба розуміти систему принципів і методів розробки та реалізації стратегічних рішень для досягнення поставленої головної мети. Сутність антикризового фінансового управління суб'єктами економічної діяльності більш повно розкривається завдяки системному підходу, який дозволяє розглянути антикризове фінансове управління організацією як систему, що об'єднує певну кількість взаємодіючих підсистем (рис. 1).

Зазвичай ефективна система антикризового фінансового управління впливає на ділову активність організацій. Ділова активність організації «є самостійною, об'єктивно існуючою, економічною категорією, яка виступає однією з активних дієвих сил розвитку економіки...» [8].

Рис. 1. Система антикризового управління організацією (складено на основі [7])

Така система містить у собі аспекти маркетингової, виробничої, інноваційної, інвестиційної, соціально-психологічної, управлінської і фінансової активностей. Перебуваючи в умовах спаду, вона безпосередньо впливає на економічне життя всієї держави.

Ефективність антикризового фінансового управління суб'єктами економічної діяльності можлива лише тоді, коли менеджери організації будуть здатні передбачати та прогнозувати складні економічні явища. Досягти поставлених цілей можна в разі гнучкого підходу до процесу управління. Ресурси мають розподілятися відповідно до антикризових пріоритетів.

Циклічність кризових явищ, яка характерна для сучасних умов існування організацій, змушує їх менеджмент приділяти підвищену увагу питанням необхідності моніторингу кризи. Тобто в умовах високої нестабільності зовнішнього і внутрішнього середовища система управління організацією повинна бути орієнтована на прийняття рішень превентивного антикризового характеру, що істотно підвищує рівень їх адаптивності до кризових явищ.

Для успішної та стабільної діяльності організації оцінка симптомів кризи завжди повинна здійснюватися задовго до прояву її основних ознак. Кризовими симптомами можна вважати будь-які ознаки чи прояви погіршення у фінансовій та виробничо-господарській діяльності організації, які можуть привести його до стану фінансової кризи, і навіть до банкрутства.

Для успішного управління організацією в разі виникнення кризових явищ необхідні такі заходи:

- діагностування й оцінювання параметрів кризи;
- організація антикризового планування (стратегічного і тактичного);
- постійне відстеження зовнішньої і внутрішньої ситуації, виявлення факторів, здатних викликати кризу;
- створення резервів фінансових і матеріальних ресурсів;
- скорочення поточних витрат організації;
- активна інноваційна політика.

Розглянемо організацію антикризового стратегічного та тактичного планування (рис. 2).

Рис. 2. Стратегія і тактика антикризового фінансового управління організацією

Зробимо спробу зосередитися на тактиці антикризового фінансового планування та управління організацією. Фінансова стабілізація організації насамперед залежить від тактики антикризового планування. Модель фінансової рівноваги організації має такий вигляд:

$$Ч_{no} + \sum AB + \Delta AK + \Delta B\Phi P_{in} = \Delta I\vartheta d + D\Phi + ПУП + СП + \Delta P\Phi \quad (1)$$

де $Ч_{no}$ – чистий операційний прибуток організації;

$\sum AB$ – сума амортизаційних відрахувань;

ΔAK – сума приросту акціонерного (пайового) капіталу в разі додаткової емісії акцій (збільшення розмірів пайових внесків в уставний капітал);

$\Delta B\Phi P_{in}$ – приріст власних фінансових ресурсів за рахунок інших джерел;

$\Delta I\vartheta d$ – приріст обсягу інвестицій завдяки власним джерелам;

$D\Phi$ – сума дивідендного фонду (фонду виплат відсотків власникам підприємства на вкладений капітал);

ПУП – обсяг програми участі найманих робітників у прибутку (виплат завдяки прибутку);

СП – обсяг соціальних програм організації, які фінансуються завдяки прибутку;

АРФ – приріст суми резервного (страхового) фонду підприємства.

У спрощеному вигляді модель фінансової рівноваги організації, до досягнення якої вона прагне в кризовій ситуації, має вигляд:

$$OG_{ВФР} = OC_{ВФР} \quad (2)$$

де $OG_{ВФР}$ – можливий обсяг генерування власних фінансових ресурсів підприємства;

$OC_{ВФР}$ – необхідний обсяг споживання власних фінансових ресурсів підприємства.

Система оцінки критеріїв ефективності антикризового фінансового управління організацією повинна визначати рівень якості, результативності і своєчасності досягнення цілей антикризового управління шляхом здійснення запланованих антикризових заходів та відновлення функціонування організації під час дотримання визначених критеріїв показників і обмежень. До критеріїв оцінки ефективності антикризового фінансового управління організацією належать:

- досягнення зміни найважливіших показників господарсько-фінансової діяльності та фінансового стану організації за період антикризового фінансового управління (порівняно з початком здійснення антикризових заходів);
- швидкість та розмір отримання економічного ефекту;
- актуальність та своєчасність застосування методів, інструментів та технологій антикризового фінансового управління;
- кваліфікованість фінансових менеджерів.

Взагалі антикризове фінансове управління є складовою процесу управління організацією. Його необхідно впроваджувати на постійній основі у зв'язку з тим, що його спрямування націлене на профілактику, попередження, подолання фінансової кризи та ліквідацію її наслідків за допомогою всього потенціалу фінансової підсистеми організації.

Ефективність формування системи антикризового фінансового управління організацією залежить від чіткого визначення суб'єкта, об'єкта антикризового управління, мети та основних завдань системи, її основних принципів, функцій та процесу управління в період кризи, методики попередження та подолання кризових явищ, а також основних критеріїв оцінки ефективності антикризових дій.

Висновки. Отже, можна дійти висновку, що антикризове фінансове управління – це система принципів та методів управління фінансами організації, яка спрямована на проведення діагностики загрози банкрутства та в разі його настання виведення організації з кризи та її подолання з метою забезпечення безперервної діяльності організації на всіх стадіях її розвитку. В основі формування системи антикризового фінансового управління організацією повинні лежати не лише заходи щодо подолання та виходу з кризи, але й заходи, метою яких є попередження виникнення кризових ситуацій в організації.

Література:

1. Біловол Р. І. Методологічні підходи до розробки концепції антикризового управління підприємством / Р. І. Біловол // Регіональні перспективи. – 2003. – № 7–8 (32–33). – С. 60–63.
2. Белоусова І. М. Удосконалення державного підходу до діагностування банкрутства підприємств в умовах фінансової кризи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://novi.co.ua/news/email.../Kononchuk.doc>.
3. Карпунь І. Н. Державні антикризові заходи фінансової стабілізації підприємств / І. Н. Карпунь // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.2. – С. 202–208.
4. Міхаліцька Н. Я. Фінансова криза на підприємстві як передумова та причина банкрутства / Н. Я. Міхаліцька [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/23_NTP_2010/Economics/70408.doc.htm.
5. Антикризове управління підприємством : навч. посіб. для студ. усіх форм навчання / З. Є. Шершньова [и др.]; ред. З. Є. Шершньова; М-во освіти і науки України, Київський нац. екон. ун-т. – К. : КНЕУ, 2007. – 675 с.
6. Партин Г. О. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / Г. О. Партин, Н. Є. Селюченко. – Львів : Вид-во НУ «ЛП», 2010. – 332 с.
7. Бланк И. А. Антикризисное финансовое управление предприятием / И. А. Бланк. – К. : Эльга, Ника – Центр, 2006. – 672 с.
8. Бурий С.А. Управління діловою активністю підприємств / С.А. Бурий, В.О. Мукомела-Михалець // Теторетико-методичні основи управління діловою активністю : навч. посібник – Хмельницький: ХНУ, 2014. – С. 16.